

TUTKIMUKSEN VIITEKEHYKSIÄ JA ANALYYSIN POLKUJA

Oppikirjaksi tarkoitettu kaksiosainen teos *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I ja II* julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 2001, ja toinen, korjattu ja täydennetty painos kummastakin osasta ilmestyi vuonna 2007. Kolmas painos julkaistiin puolestaan vuonna 2010. Teos on saanut hienon vastaanoton – se on laajasti käytössä korkeakoulukentällä tentti- ja ohjekirjallisuutena tutkielman tekijöille. Tähän neljänteen painokseen on artikkeleita ajanmukaistettu ja hiottu. Osa niistä on lähes kokonaan uusittu.

Ikkunoita tutkimusmetodeihin II on toinen osa edellä mainitusta tutkimusmenetelmiä käsittelevästä teoskokonaisuudesta. Tässä teoksessa perehdytään tutkimuksen teoreettisiin ja filosofisiin lähtökohtiin sekä analysointimenetelmiin. Artikkeleissa korostuu yksittäisten menetelmäkuvausten sijasta erilaisten metodologisten näkökulmien ja viitekehyksien tarkastelu. Keskeisellä sijalla ovat tutkimukseen kytkeytyvät erilaiset tulkintakysymykset. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I* keskittyy puolestaan metodin valintaan ja aineiston keruuseen. Sen artikkeleissa asiantuntijat kuvaavat konkreettisia metodeja lähinnä omina kokonaisuuksinaan.

Teoksen molemmat osat on tarkoitettu aloitteleville tutkijoille erityisesti kasvatusta ja yhteiskuntatieteissä, mutta tietysti myös muilla ihmistutkimuksen alueilla työskentelevät voivat monin tavoin hyödyntää kirjojen antia. Toimittajien tavoitteena on ollut rakentaa helppolukuinen perusteos, jonka lukemisen jälkeen esimerkiksi pro gradu -tutkielman tekoa aloitteleva lukija voi lähteä tarkastelemaan syvällisemmin häntä kiinnostavia metodeja ja metodologisia näkökulmia. On korostettava, että artikkeleiden lähdeluettelot tarjoa-

vat tärkeitä vinkkejä ja lisälähteitä tiedon ja näkemyksen syventämiseen. Kirjoitusten avulla myös tutkielmia ohjaavat opettajat voivat auttaa opiskelijaa eteenpäin metodien etsinnässä ja metodisten kysymyksien hahmottamisessa. Menetelmäkysymyksiä monipuolisesti käsittelevinä kokonaisuuksina teoksen molemmat osat sopivat myös tutkimusmenetelmäopintojen tenttikirjallisuudeksi. Kirjoituksille on tyypillistä, että niihin on koottu opetusmateriaalin tavoin vain keskeiset perusasiat kyseisestä aiheesta.

Teoksen kumpikin osa painottuu enemmän laadulliseen tutkimukseen, mutta niihin sisältyy myös määrällisten menetelmien erittelyä. Toimittajien eräs perusintressi on, ettei näitä lähestymistapoja tule asettaa keskenään vastakkain, vaan molempien mahdollisuudet ja rajat tulee oppia ymmärtämään suhteessa toisiinsa siten, että samakin tutkimus voi hyödyntää molempia metodisia viitekehyksiä ja välineitä.

Teoksen voi lukea systemaattisesti alusta loppuun saadakseen kokonais kuvan esitettyjen tutkimusmenetelmien ja analysointitapojen kirjosta. Lukemalla koko teoskokonaisuuden lukija saa varsin laajan lähtökohdan tutkimustehtäväänsä nostamien metodisten ongelmien pohdintaan. Toisaalta teosta lukiessa voi poimia siitä juuri omiin intresseihin kytkeytyviä artikkeleita. Tällöin toisiaan lähellä olevia menetelmiä kannattaa vertailla huolellisesti omia tutkimustavoitteita ajatellen.

Ikkunoita tutkimusmetodeihin II jakautuu kahteen pääosaan: 1) *Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat* ja 2) *Näkökulmia aineiston analysointiin*. Ensimmäinen osa alkaa artikkelilla, jossa käsitellään tieteen filosofisia lähtökoh- tia. Seuraavaksi esitellään fenomenologista näkökulmaa kokemuksen tutki- miseen, merkitysrakenteiden tulkintaa ja laadullista tutkimusta prosessina. Kirjan toisen osan perusteemoihin kuuluu laadullisen aineiston analyysi, josta esille nostetaan muun muassa diskurssianalyysi, narratiivinen näkökul- ma, kollektiivinen etnografia, dekonstruktio, aikalaisanalyysi ja tutkimusma- teriaalin analysointi tietokoneella. Nämä kirjoitukset esittelevät nykyisin pal- jon kiinnostusta ja keskustelua herättäneitä tutkimusotteita. Toisessa osassa on myös määrällisen tutkimuksen analysointia koskevia artikkeleita. Niis- tä ensimmäinen artikkeli keskittyy määrällisen aineiston tarkasteluun, jossa ei käytetä tilastollisia testejä. Tutkielman tekemisessä tämä on usein riittä- vä menettely. Lisäksi artikkeleissa käsitellään pienten aineistojen tilastollista analyysia ja yhdysvaikutusanalyysia, jonka yhteydessä annetaan esimerkki

tilastollisten monimuuttujamenetelmien hyödyntämisestä. Nämä määrällisiä menetelmiä kuvaavat artikkelit tuovat tärkeän lisän teoksen sisältöön.

Kokkolassa toukokuussa 2015

Raine Valli ja Juhani Aaltola